THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
THE HEBREW JOURNAL
PUBLISHED BY
JOURNAL PRESS, LIMITED
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
542 DUNDAS ST. WEST. Telephone Trinity 6830-6831
M. Clavir, Pres. and Gen. Mgr.
Subscription Rates: $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd, 1913

אלע־פאר'ן געווערקשאפטען קאמפיין!

דער פאנד פון דעם געווערקשאפטען קעמפיין אין אמעריקע און קאנאדע איז דער פאנד פאר'ן אידישען ארבייטענדען ארץ ישראל, דער פאנד פון יענעם עלעמענט, וועלכער בויט מיט אזוי פיעל איבערגעבענקייט און מסירת נפש אונזער אלט־ניילאנד.

און אין די ביישטייערונגען צו דעם פאנד, איז טאראנטא קיינמאל ניט אפגעשטאנען, און תמיד צוגעטראגען איר טייל.

און אזוי דארף עס אויך זיין הייריאר, הייריאר אפשר מער ווי אלע מאל, ווייל יעדע ביישטייערונג צום קעמפיין, וועט ניט נאר מיינען א געלט־ביישטייערונג, נאר אויך א דערמונטערונג פאר די פיאנערען, פאר די חלוצים און חלוצות, וועלכע זעצען פאר די ארבייט טראץ אלע שווערע אומשטענ־דען און באדינגונגען.

דער געווערקשאפטען קעמפיין קאמיטעט ווערט ביי אונז אין שטאדט צוזאמענגעשטעלט דורך א יערליכער קאנפערענץ, צו וועלכער עס ווערען גע־רופען אלע עלעמענטען, וועלכע סימפאטיזירען מיט'ן ארבייטענדען ארץ ישראל.

די ארגאניזאציעס, וועלכע האבען זיך אין אלע פריערדיגע יאָרען באַ־שיליגט, זיי וועלען זיכער אויך הייריאר קומען. אבער דאס אליין איז ניט גענוג, די אלע, וועלכע זענען צוליעב איין סיבה אדער א צווייטער געשטאַ־נען ביז יעצט פון דערווייטערטס, אויך זיי מוזען קומען, אויך זיי מוזען זיך יעצט דערגענטערען, ווייל עס פאדערען זיך אלע פאראייניגטע כחות.

עס איז א שווער יאר, א קריזיס, און מען מוז הייריאר גרייכען א גרעסערע צאל ביישטייערער, כדי די נויטיגע סומע זאל געשאפען ווערען. עס פאדערען זיך דאריבער מער הענט צו דער ארבייט, א גרעסערער מענ־שען־מאטעריאל, אין די היינטיגע קאנפערענץ דארף עס געבען.

אלטע און נייע ארגאניזאציעס, אלע וועלכע סימפאטיזירען מיט דער זאך מוזען היינט זיין פארטראטען ביים קאנפערענץ, וועלכער וועט ארגא־ניזירען דעם געווערקשאפטען קעמפיין פאר'ן יאר 1931.

די אנטשיידונג פון פריווי־קאנסיל

דער פריווי־קאנסיל אין לאנדאן האט ביים סוף פון לעצטער וואך ארויסגעגעבען אן אנטשיידונג וועלכע דארף אויפגענומען ווערען פון די ברייטע קאנאדער ביר־גער־מאסען מיט א באדייטענדער מאס צופרידענקייט, ווייל מיט דער דאזיגער אנטשיידונג האט דער פריווי־קאנסיל געהאלפען דער קאנאדער רעגיערונג צו באזייטיגען פון לאנד א חיה, וועלכע וואלט מיט דער צייט אויסגעזויגען דאס גאנצע בלוט פון די ברייטע ארימע און ארבייַ־טער־מאסען אין קאנאדע.

די דאזיגע חיה וועלכע איז באקאנט אונטער'ן נאמען "קאמביינס" האט שוין צייט געהאט ביז איצט צו אריינגראבען זיך מיט אירע פוילע נעגעל אין דעם שוואכען קערפער פון דעם קאנאדער פאלק. גליקליכערווייז אבער האט די קאנאדער רעגיערונג אפגעשטעלט דער דאזיגער חיה פון אויסזויגען דעם גאנצען תמצית פון דעם קערפער פון די קאנאדער פאלקס־מאסען, און דערפאר אליין קומט איר אנערקענונג.

עס האנדעלט זיך דא וועגען די "קאמביינס", אדער פאראייניגטע קערפערשאפטען פון באלעבאטים, וועלכע האבען, מיט זייער פאראייניגונג געציעלט צו אויפהאלטען הויכע פרייזען אויף ארטיקלען, וועלכע וואלטען אונטער נארמאלע אומשטענדען געקאנט פארקויפט ווערען פאר א העלפט פון דעם פרייז, פאר וועלכען זיי זענען פארקויפט געווארען צום ברייטען עולם, מיט דער הילף פון די דאזיגע "קאמביינס".

דאס וואָרט "קאמביין" מיינט אין ענגליש, א פאראייניגונג, אדער א צונויפנעמונג פון עטליכע באזונדערע טיילען, אין איין גרויסער, מעכטיגער קערפערשאפט. אזא "קאמביין" האבען מיט איבער 5 יאָר צוריק, דא גע־מאכט די דראגיסטען, איינשליסענדיג די האלסיילערס און מאנופעקטשורערס פון דראגס און די ריטייל־דראגיסטען. אזא "קאמביין" האבען אויך גע־מאכט די "פלאמבערס" און אן אנליכען "קאמביין" האבען דא אויך געמאכט די עלעקטריקער.

אלע האבען זיי זיך אנגערופען מיט פארשיעדענע נעמען, אבער דער ציעל זייערער און זייער מאטיוו איז ביי זיי אלע געווען דער זעלבער. פאר־איניגענדיג אלע דראגיסטען אין איין מעכטיגער ארגאניזאציע, איז צווישען זיי אלע באשטימט געווארען און גוטגעהייסען געווארען א ליסט פון פרייזען אויף געוויסע דראג־ארטיקלען. אלע אנגעשלאסענע מיטגלידער אן דעם "קאמביין" האבען זיך פארפליכטעט צו פארקויפען אלע אנגעצייכענטע אר־טיקלען לויט די פאראיס־באשטימטע פרייזען. און פאר ברעכען די דא־זיגע פארפליכטונג, איז דער מיטגליד ניט בלויז אויסגעשלאָסען געווארען פון דעם "קאמביין", נאר ער איז אויך אזוי באשטראפט געווארען אז ער האט קיין תחית־המתים שוין ניט געקאנט אויפשטיין. אזוי ארום איז באזייטיגט געווארען די קאנקורענץ און אויסגעגאנגען איז עס צום קאפ פון דעם קאנ־סומער.

די רעגיערונג האט אנגעהויבען באקעמפען די געפאר פון די דאזיגע "קאמביינס". באנוצענדיג זיך מיט דעם "דאמיניאן קאמביינס" געזעץ, וועל־כער פארבאט אויסדריקליך אזעלכע הויט־שינדערישע ארגאניזאציעס. די "קאמביינס" האבען געענטפערט דער רעגיערונג אויף איר קאמף דערמיט וואס זיי האבען גע'טענה'ט, אז דער "קאמביינס" געזעץ איז ניט געזעצליך, יאָרען־לאנג האט דער קאמף געדויערט צווישען די "קאמביינס" און דער רע־גיערונג, ביז דער פריווי־קאנסיל האט ענדליך געגעבען זיין לעצטע און אנסגילטיגע אנטשיידונג, אז דער "דאמיניאן קאמביינס עקט" איז גילטיג, און אז די דאמיניאן רעגיערונג האט דאריבער א פולע רעכט צו פארפאלגען די "קאמביינס" אונטער דעם דאזיגען געזעץ.

די גיפטיגע חיה, וועלכע איז באקאנט אונטער'ן נאמען "קאמביינס" האט דערמיט, אלזו, באקומען איר לעצטען קלאפ, פון וועלכען זי וועט שוין דאכט זיך אזוי שנעל ניט אויפשטיין קיין תחית־המתים.

פרעגט זיך א קשיה

איז די טעג פון מאסקווע אנגעקומען א באריכט, אז אויף דעם אל־רוסישען קאנגרעס, וואס איז דארטען געהאלטען געווארען, האט זיך ארויס־געשטעלט, אז עס איז פאראן א צו גרויסער איבערפלוס פון מענשען אין דארף, און אז איבעריגע פופציג פראצענט מענשען זענען באשעפטיגט מיט אגריקולטור־ארבייט, ווען מען דארף זיי נאר האבען אין שטאדט, צו די אינדוסטריעלע אונטערנעמונגען.

פרעגט זיך א קשיה, און א גאנץ איינפאכע דערצו:

אויב עס פעלען ארבייטער אין שטאדט, ווארום האבען אידען אזעל־כע שווערינקייטען אריינצוטרעטען אין דער אינדוסטריע אלס ארבייטער?

און נאך א קשיה קען מען פרעגען:

אויב צוליעב דער קאלעקטיוויזאציע זענען עס געווארען די פופציג פראצענט דארפס־מענשען איבעריג, ווארום שטרענגט מען זיך אן צו קאלאני־זירען אידען אין דארף, וואלט דאך געווען פיעל לייכטער נאר, צו פאר־וואנדלען זיי אין שטאדטישע הערעפאשניקעס?

און דאס זענען קשיות, אויף וועלכע די סאוויעטישע עקאנאמיסטען האבען נאך דערווייל ניט געענטפערט.

א ליכטיקער מעת־לעת

(צום היינטיקן לייוויק אוונט)
פון גרשון פאמעראנץ

דערמאנט זיך מיר אציגד יענער ליכטיקער מעת־לעת, בעת א גאנצע שטאט האט אויפגעלויכטן מיט דעם אנ־זאג:—

— לייוויק קומט!

בעת מיר האבן מיט אזא הייליקייט געפלאכטן זיידענע סטענגעס אין די פערדישע צעפלאשעטע גרייזעס, און פון יערן פון אונז האט אראפגעלויכטן אזא שטילע נחתדיקע פרייד:

„סאיז אונז גוט און שעהן פון גרויסן פאראד!"

אין שטעטל, — דאס גאנצע לעבן איז אזוי איינגעשרומפן, אלץ ליגט אזוי ביי דר'ערד, פאר'מרה־שחורה'דיקס, פארביטערט, — אין די אויגן א בענק־שאפט, א נאנדריקע בענקשאפט צו דער גרויסער אומבאקאנטער וועלט, זוכט סיען די שווערע אומעטיקע שעהן זאלן אנטרי־נען איבער די דפים פון די כלערליי אל־טע און נייע ספרים. מען קוויקט זיך מיט יעדן נייעם וואָרט און איינפאל, און טראָן־נדיג אין זיך דעם „שם", וואס רייסט זיך פון די עמודים, איבערלעבנדיק יעדע שורה, וואס דערציילט פון צער און פיין, אדער גבורה און שמחה, טוליענדיג זיך צו דער וועלט, וועלכע דערגייט צו אונז דורך ביכער, פירנדיק שטילע פארבענק־טע ליבעס מיט אומבאקאנטע פאר אונז מחברים, האבען מיר די שבת'דיקע בנדים אנגעטאן און א שטאט א גאנצע איז ארויס לייוויקן אנטקעגן.

די קאטשן האבן געבלאנקט, ריין, פריש געוואשן, די פערדישע קעפ, באַ־האנגען מיט זיידענס, — און מיר אזעלכע יום־טובדיקע, זענען מיר געגאנגען — מאכן דעם גרויסן פאראד, פאר דעם, וועד מענס פארשטיקט געווען מיר האבן גע־הערט פון זיינע קורצע געטאקטע שורה־לאד, מיט וועמען מיר זענען אוועק אויף גאנצע שעהן, אויף זיינע „סיבירער וועגן", און מיר האבן מיטן „גולמ'שן" כח, געוואלט זיך באפרייען פון די שמאַ־לע געפלאך און נידריגע הייזלאך. וועל־כע האבן פארשלונגן אונזערע טעג, אונ־זערע יארן.

זענען מיר געגאנגען...

אנטקעגן אונז אן אונטעגייענדיקע זון ערגעץ ווייט אויף די פעלדער, הינ־טער אונז — דאס שטעטעלע, אזא איינ־געגרעטס, און מיר — א זינגענדיקע מחנה, מיט יונגע צאפלדיקע הערצער — א מחנה פאר דעם, ווער עס האט אונז אזא נחת פארשאפט מיט זיינע ביכער.

לייוויקס וויסער קאפ האט אויפגע־לויכטעט, בעת ער האט דערזען אונזער גרויסן יום טוב. עס האט אים ווי געַ־טון. איך ווייס, עס האט אים ווי געטון אונזער עלנטקייט, עס האט אים ווי געטון אונזער בענקשאפט, און מיר — מיר האבן אים געפירט אין אונזערע ד' אמותדיקע חדרים, מיר האבן אים גע־וויזן אונזער גוטס, די גרויסע שטאל אין וועלכער סאיז זיך צוזאמענגעקומען מער וי טויזנט תלמידים זיינע, מיט וועמען ער האט אין לויטערקייט זיך באהאפטן. ער האט דערפילט דעם „שלהבת יה", וואס רייסט זיך פון הערצער אזעלכע ווי אונזערע, וועמענס לעבן עס איז ארומגע־צוימט מיט אזעלכע פאר'מרה־שחורה'־טע פלוטן, און — מיר זענען ארויס אויף די פעלדער, פון אונז אלע איז גע־ווארן אייך גרויס געזאנג. דער גרויער באגינען האט אויפגענומען אונזער מעכ־טיק ליד, און לייוויק, אט דער, וואס איז געקומען פון ניו יארק, וואו דאס לעבן גייט אויף רעדלאך פון מאשין, האט גע־נאפט און זיך געוואונדערט. אים איז פרעמד געווען דער שטייגער פון אונזער לעבן, און בעת דער טאג האט זיך אנ־נעהויבן ארויסרייסן ערגעץ פון ווייט־קייט, האט לייוויק א פארגאפטער זיך געבעטן: „פירט מיך אין באגינען אריין, אין באגינען אריין, פירט מיך אין באַ־גינען אריין!"

מעכטיקער איז געווארן אונזער גע־זאנג. לייוויק האט אין אונז די וועלט דערוועקט, און מיר זענען געגאנגען מיט דעם, וואס האט געלייטערט די שווערע שעהן אונזערע, — צום גרויען אויפגיי־ענדיקן באגינען, ווי דורשטיקע צו לע־בעדיקן קוואל... אנטרינקען אונזערע פאר־בענקטע צעפייניקטע נשמות.

יא עס איז געווען א לייכטיקער מעת־לעת פאר יארן־לאנג

לייוויק איז געווען מיט אונז.

קאטאליקען ווילען באקעמפען קאמוניסטען

אטאוואַ, יאנ.

א קאטוליישע דעפוטאציע ווערט דא דערווארט צו פארערען פון דער רעגי־רונג, אז שטרענגע מיטלען זאלען אנגע־נומען ווערען צו באקעמפען די קאמוניס־טען אין קאנאדע. שווערע שטראף־אור־טיילען ווערען פארגעשלאגען פאר קאנא־דער־געבוירענע קאמוניסטען און דע־פארטאציע פאר אויסלענדיש־געבוירענע.

דער בעסטער ענטפער אויפ'ן „ווייסען פאפיר"

פון דר. צבי כהן

דער טומעל וועגען "ווייסען פאפיר" וואס האט אנגעהאלטען עטליכע וואכען איז אריבער, עס הייסט אז אונטערהאנד־לונגען מיט דער ענגלישער רעגיערונג געהען ווייטער אן און עס איז נאך ניט בעוואוסט צו וואס זיי וועלען ברענגען. יעדענפאלס איין זאך איז זיכער דערווייל, "דער ווייסער פאפיר" ווערט פארליפיג ניט פארווירקליכט אין לעבען. אין ארץ ישראל ווייסט מען נאך ניט פון קיין "ווייס־סען פאפיר" און פון קיין שום נייע גזרות.

עס איז דעריבער מעגליך, אז דער טומעל וואס עס איז אויפגעהויבען גע־וואָרען צוליעב'ן "ווייסען פאפיר" האט אָפּגעשריען די "רוע הגזרה" און עס וועט אזוי בלייבען, דאס־הייסט: די רעגיע־רונג וועט דעם "ווייסען פאפיר", ניט צוריקציהען, ווייל דאס פאסט פאר איהר ניט, אבער פארארדענען די ארץ ישראל רעגיערונג אז זי זאל אויספיהרען דעם "ווייסען פאפיר" וועט מען אויך ניט.

יעדענפאלס דער 'ווייסער פאפיר' האט פאקטיש אין ארץ ישראל קיין רעה אונז נאך ניט געטאן. אויב אבער די לאגע איז איצט קריטיש איז זי נאר צוליעב אונז אליין.

מיר, מיט אונזער אונטערטיגקייט, מיר, מיט אונזער ניט ארבייטען פאר ציון, מיר מיט אונזער שווייגען.

זעהט דעם וויץ פון דער געשיכטע: מיר האבען זיך געקריעגט מיט פאספילד'ן און איהם ערקלערהרט אז מיר ווילען ניט די 15 הונדערט ווייזעס פאר חלוצים צו קומען קיין ארץ ישראל. מיר ווילען מעהר, א סך מעהר.

נו, האט די רעגיערונג אונז דאס ניט געוואלט נאכגעבען. מילא איז געבליבען 15 הונדערט.

דארף מען דאך די ווייזעס פאר די חלוצים אויסנוצען. הויבט עס זיך אבער ניט אָן.

מען קאן די ווייזעס ניט אויסנוצען, ווייל —

די קאסע איז ליידיג!

עס איז נישטא קיין געלד.

צוליעב דעם ווערען די 15 הונדערט ווייזעס פאר די חלוצים ניט אויסגענוצט.

היינט, וואס איז געווען די פעולה פון רייסענזיך מיט פאספילד'ען פאר מעהר ווייזעס אז מען קען די 15 הונדערט אויך ניט אויסנוצען?

וואס איז די פעולה פון קעמפען גע־גען דער ענגלישער רעגיערונג, אז עס איז גאר אונזער אייגענע שולד.

יא, אבל אשמים אנחנו. מיר זיינען אליין שולדיג.

עס איז אונזער שולד וואס די לאגע אין ציוניזם איז אזוי טרויעריג און פאר־וואס ארץ ישראל לעבט איצט איבער אזא קריזיס.

ווארום פאקטיש געדרעט, ווען אפילו כל מלכי מזרח ומערב זאלען קומען און אונז זאגען די בעסטע ווערטער, וועט דער־פון ארץ ישראל ניט געבויט ווערען, דאגע־גען ווען אפילו עס זיינען פאראן אזעלכע שווערינקייטען, ווי מען באגעגענט זיי אין די לעצטע יאהרען, בויט מען דאך דאס לאנד און עס וואקסט אויס און פארגרעס־סערט זיך.

דיתאנצע צייט פון דער באלפור דע־קלאראציע ביז איצט איז דער וועג פון רויי־ארץ ישראל ניט געווען קיין וועג פון רויי־זען, נאר דערנער, און דערנער זענען גע־וואקסען אויף יעדען שריט און דאך האָ־בען מיר אין די לעצטע צעהן יאהר פיעל דערגרייכט. מיר זיינען ביינעקומען אלע שווערינקייטען און מיר האבען דאך אויף עפעס, איצט אָנצוצייגען.

אויב אזוי זעהען מיר דאך, אז עס איז ניט וויכטיג וואס מען זאגט, און אפילו ווער עס זאגט. עס איז וויכטיג וואס מען טוט.

אויב מען קויפט אויס נאך א דונאם ערד אין ארץ ישראל און מען ברענגט אריין דעם דונאם אין אידישע הענט, איז דאס עפעס אויפגעטאן פאר ארץ ישראל. אט דער אויסגעלייזטער דונאם האט מעהר ווערטה און מעהר קראפט אין זיך ווי 20 דעקלאראציעס און ווייסע פאפירען.

ניט בחנם שרייען איצט די ארביי־טער אין ארץ ישראל און אויך אלע וואס קענען זעהר גוט דאס לאנד און די לאגע פון ארץ ישראל, אז דער איינציגער ענט־פער אויפ'ן ווייסען פאפיר איז: אידען זאלען קויפען מעהר לאנד אין ארץ ישראל. אויסבויען וואס מעהר בנינים און ענטוויקלען דארט א וואס שטארקערע אינ־דוסטריע.

אט דאס איז דער וועג!

אט איז עס וואס מיר דארפען איצט טאן!

אט וואס עס איז איצט אונזער אויפ־גאבע!

און ווען מיר קומען צו דעם פונקט מען זיך דערמאהנען אין דעם צענטער ארום וועלכען מיר דארפען זיך קאנצענטרירען אום אויסצופיהרען די אויפגאבען. דער צענטער איז — דער נאציאנאל פאנד.

דער אנציאנאל פאנד איז דער כח, די ארגאניזאציע איז די מאכט, וואס זארגט פאר'ן אויסקויף פון לאנד פון ארץ ישראל, אום עס זאל געהערען דעם אידי־שען פאלק.

עס איז ניט פאראן קיין שעהנערע זאך, וואס א איד קען טאן היינטיגע ציי־טען פאר זיין פאלק ווי אויסלייזען דאס לאנד פון זיינע אבות און עס אומקעהרען צוריק צו די אידען.

דער איד וואס טוט דאס הערט דעם קול פון דער ערד וואס רופט פאר אויס־לייזונג און הערט אויך דעם צער פון אי־דישען פאלק וואס זוכט אן איינגען ווינ־קעל אין דער גאנצער וועלט פאר זיך אליין.

אויסלייזען די ערד, אט דאס איז וואס מיר דארפען צו טאן. אט דאס איז די פליכט וואס ליגט אויף אונז.

פאספילד איז ניט דער ערשטער וואס וויל אונז שטערען אין דער ארבייט פון אויסבויען ארץ ישראל און וועט אויך ניט זיין דער לעצטער — הלואי יא! — אויב די ארבייטער רעגיערונג וועט פאלען וועלען קומען אנדערע וואס וועלען פאר־נעהמען זייער פלאץ און זייער שטעלונג צו ארץ ישראל וועט געוויס אויך ניט זיין פיעל בעסער.

מיר זעהען עס פון דער געשיכטע פון די לעצטע צעהן יאהר ביז איצט. עס זיינען שוין געווען עטליכע קאנסערוואטי־ווע קאבינעטען און אויך ליבעראלע, אבער אין קיין ציט האט די ענגלישע רעגיערונג קיין בעוונדערע שריט ניט געמאכט צו מאכען אויסבעסערונגען אין דער פאר־וואלטונג פון ארץ ישראל.

פארקעהרט מען האט געמאכט שטע־רונגען און שטערונגען גענוג...

אבער ביי אלעם דעם האבען מיר דאך דערגרייכט אין ארץ ישראל זעהר פיעל. קאלאניעס זיינען געגרינדעט געווארען, הייזער זיינען אויסגעבויט געווארען און פיעל אינדוסטריעס זיינען געשאפען גע־וואָרען. דאס האט אלץ געטאן דער אידי־שער אימפעט.

די איבערנאטירליכע ענערגיע וואס איז ביי אונז לעצטענס ענטוויקעלט גע־וואָרען.

דאס מוזען מיר איצט טאן וויטער אין א פיעל גרעסערער פארם.

אונזער ענטפער אויפ'ן ווייסען פא־פיער דארף זיין אן ענטפער פון טהאטען: לאנד קויף דאס איז די גרעסטע טהאט און דאס איז דער געבאט פון דער שטוינ־דע.

לאנד־קויף דורך דעם נאציאנאל פאנד אט דאס וואס מיר דארפען איצט טאן.

דאס וואס דער ווייט־זעהענדער אויס־כישקין האט צו אונז שטענדיג גערופען און וואס מיר האבען ניט דערהערט, דארף איצט ענדליך אויפגענומען ווערען פון אונזערע אויערען און פון די אויערען דארף עס אריין אין אונזער מוח

מיר דארפען ענדליך פארשטעהן, וואס עס איז דער געבאט פון דער שטוינ־דע, וואס מיר האבען איצט צו טאן.

דער איינציגער שטארקסטער ענט־פער אויפ'ן ווייסען פאפיר קאן זיין נאר דער: פארגרעסערען אין דעם יאהר אונ־ זער נאציאנאל פאנד.

דער אנציאנאל פאנד איז דער כח, די ארגאניזאציע איז די מאכט, וואס זארגט פאר'ן אויסקויף פון לאנד פון ארץ ישראל, אום עס זאל געהערען דעם אידי־שען פאלק.

עס איז ניט פאראן קיין שעהנערע זאך, וואס א איד קען טאן היינטיגע ציי־טען פאר זיין פאלק ווי אויסלייזען דאס לאנד פון זיינע אבות און עס אומקעהרען צוריק צו די אידען.

דער איד וואס טוט דאס הערט דעם קול פון דער ערד וואס רופט פאר אויס־לייזונג און הערט אויך דעם צער פון אי־דישען פאלק וואס זוכט אן איינגען ווינ־קעל אין דער גאנצער וועלט פאר זיך אליין.

גרויסע סומען פאר'ן נאציאנאל פאנד אום פורים, וועלען זיין די בלעטער פון א "מעמאראנדום" צו פאספילד. דאס וועט זיין דער בעסטער ענטפער פון אידישען פאלק אויף זיינע אנטיסעמיטישע פלענער.

זאל פורים זיין דער גרויסער טאג.

מינט פלעקען

פון דניאלי

קולטער און געזעלשאפט

מיר זענען געבענשט אין טאראנטא מיט קעפ.

אזוי טענה'ן זיי, די קעפ אליין.

אין טאקע, וואו מען טהוט זיך א ריהר א שטויסעריי פון קעפ.

אז אזוי פיעל פאראן, קיין עין הרע!

פארמאגען מיר א קולטור געזעל־שאפט; נו, רוהט טאקע די קולטור בלויז אויף זיי, אויף די קעפ הייסט עס, און דער צווייטער טהייל, די געזעלשאפט, הענגט נאך דערווייל אין דער לופטען און זוכט אן ארט אין דער נידער פאר א שטיקעלע טעריטאריע, פונקט ווי די טויב פון נח'ס תבה. און מיר דאכט זיך אז די אויסזיכטען פאר דעם ווערען דא מיט יע־דען טאג אלץ ווענינער; די געזעלשאפטליי־כע טעריטאריע האבען דא שנעל פאר־באפט די פארטייאישע אוואנגארדען און פאר דער קולטור גארנישט איבערגעלאזט.

הויערט דערווייל די קולטור אויף די קעפ און וואָרט, וואָרט אויס'ן נס וואס איז געשעהן יעקב אבינו'ן — ווען פון אלע שטיינער זאל ווערען איין שטיין.

דאמאָלסט וואָלט אפשר דער שטיין געווארען אביסעל שווערער אין וואָג, און וואָלט גיכער דער ערד דערגרייכט און זיין שטיקעלע פלאץ פארנומען.

נאר אזוי ווי דאס לעצטע איז נאך פארלויפיג אן אוממעגליכקייט, בלייבט עס דערווייל אזוי.

קולטור אהן געזעלשאפט.

קעפ אליין.

רייד וועגען רעדען.

א מאדנע זאך: אזש גאנצע זעכציג פראפעסארען האבען געמוזט א רעד טאן מכח פריין רעדען.

זעכציג מענשען וואס דרש'ענען טאג טעגליך, אין אפגעשלאסענע, אפגעזונדער־טע אויזווערזיטעט־צימערען וועגען אלץ הויכווייסענשאפטליכע טעאריעס — אט זיי האבען פלוצלינג זייערע שטימען אין נאס אריין געווענדעט; אין גאס פאר דער גאס.

נו, האט אזא געשעהעניש ארויסגערו־פען א פארשטענדליכען ויצעקו מצד אנ־דערע מענשען: סטייטש, איהר פראפע־סארען, וועמענס ווערטער עס דארפען אויסגעהויבט ווערען נאר אין די הייליגע אויזווערזיטעט־געצעלטען — ווי וואגט איהר זיי גאר ארויסצוברענען אין וואָכענ־דיגקייט פון גאס?!

מיין איך טאקי אז די לעצטע זיינען פולשטענדיג גערעכט; און אין צווייען גע־רעכט.

ערשטענס — ווי דערלאזט מען טא־קע מחלל זיין די געזאלבטע פייער־פאנען אויף וועלכע מען דעמאָלט דעם הייליגען וויסענשאפטס־ווייזרוך, מיט אזא־גרויער און ארימער שטויביגקייט וואס ליגט אי־בער אלע גאסען און מארקען; און צוויי־טענס — נאך וואס האבען זיך סתם גע־דארפט מטריח זיין אזעלכע זעכציג שווער באלאדענע מענשען און עפענען זייערע לעפצען, אין דער צייט, ווען די גרויע גאס רעדט גענוג פאר זיך אליין.

ווייל נאך אלע פארבאטען און פאר־ווערונגען, קאן מען דאך ניט באין אופן פארמאכען די אפענע מיילער פון די־שטיינער וואס אויף די גאסען און אין מויערען, און די דאזיגע שטיינער דער־צעהלען דאך אזוי פיעל וועגען יענע פויי־נען און נויטען, וועגען וועלכע מען אמ־פערט זיך אזוי פיעל, צו מען זאל זיי לאָ־זען ארויסזאָגען מיט דער מענשליכער שפראך.

גלויבט מיר, אז די גרויע ארימע גאס טוט עס פיעל בעסער און שארפער!

נאך בעסער אפילו פון — זעכציג פראפעסארען!

צוואנציג יאָהר שול.

דערצעהלט מיר א געוועזענער שול־טער, מיט א זיפץ אונטערען גומען און מיט א שבת־ליכטעל אין די אויגען:

— איהר האט געראדפט זעהן, מיט וואס פאר א בעגייסטערונג מ'האט אמאָל געארבייט פאר אונזערע שולען!

קוק איך אויף די היבשע קנייטשען פון דעם נאך ניט אלטען פריינטס פנים און דערוואָרט פון זיין מויל דעם קלאנג פון הונדערטער דאָלארען, הרחבות'דיגע צימערען — פאלאצען פאר אונזערע פריינ־צען און פרינצעסינס! שארכט זיך אבער ארויס פון זיין מויל אזא פארבענקטע קדושה'קייט:

— מיר האבען אליין געמאכט דעם "פוירנים" אין די ווינטער־טעג; אין די באגינענס פאר דער ארבייט געהן, האבען מיר פריהער אנשטאט א שחרית, אוועקגע־שארט דעם שניי פאר דעם שול־הויז, און יעדען פרייטאג איז מיין ווייב געלאפען אויסוואשען דיין די פאדלאגעס פון די קליינע קלאס־צימערלאך לכבוד די אויפ־דערנאכטיגע קלוב פארזאמלונגען, יעדען זונטאג בין איך עולה געווען מפתח לפתח, און האב געזאמעלט די פופציגער סענטען פון די צעענטער ארום וועלכען מיר דארפען זיך קאנצענטרירען אום אויסצופיהרען די אויפגאבען. דער צענטער איז — דער נאציאנאל פאנד.

דער אנציאנאל פאנד איז דער כח, די ארגאניזאציע איז די מאכט, וואס זארגט פאר'ן אויסקויף פון לאנד פון ארץ ישראל, אום עס זאל געהערען דעם אידי־שען פאלק.

עס איז ניט פאראן קיין שעהנערע זאך, וואס א איד קען טאן היינטיגע ציי־טען פאר זיין פאלק ווי אויסלייזען דאס לאנד פון זיינע אבות און עס אומקעהרען צוריק צו די אידען.

דער איד וואס טוט דאס הערט דעם קול פון דער ערד וואס רופט פאר אויס־לייזונג און הערט אויך דעם צער פון אי־דישען פאלק וואס זוכט אן איינגען ווינ־קעל אין דער גאנצער וועלט פאר זיך דער: פארגרעסערען אין דעם יאהר אונ־זער נאציאנאל פאנד.

דער אנציאנאל פאנד איז דער כח, די ארגאניזאציע איז די מאכט, וואס זארגט פאר'ן אויסקויף פון לאנד פון ארץ ישראל, אום עס זאל געהערען דעם אידי־שען פאלק.

עס איז ניט פאראן קיין שעהנערע זאך, וואס א איד קען טאן היינטיגע ציי־טען פאר זיין פאלק ווי אויסלייזען דאס לאנד פון זיינע אבות און עס אומקעהרען צוריק צו די אידען.

דער איד וואס טוט דאס הערט דעם קול פון דער ערד וואס רופט פאר אויס־לייזונג און הערט אויך דעם צער פון אי־דישען פאלק וואס זוכט אן איינגען ווינ־קעל אין דער גאנצער וועלט פאר זיך אליין.

אונזער ענטפער אויפ'ן ווייסען פא־פיער דארף זיין אן ענטפער פון טהאטען: לאנד קויף דאס איז די גרעסטע טהאט און דאס איז דער געבאט פון דער שטוינ־דע.

לאנד־קויף דורך דעם נאציאנאל פאנד אט דאס וואס מיר דארפען איצט טאן.

דאס וואס דער ווייט־זעהענדער אויס־כישקין האט צו אונז שטענדיג גערופען און וואס מיר האבען ניט דערהערט, דארף איצט ענדליך אויפגענומען ווערען פון אונזערע אויערען און פון די אויערען דארף עס אריין אין אונזער מוח

מיר דארפען ענדליך פארשטעהן, וואס עס איז דער געבאט פון דער שטוינ־דע, וואס מיר האבען איצט צו טאן.

דער איינציגער שטארקסטער ענט־פער אויפ'ן ווייסען פאפיר קאן זיין נאר דער: פארגרעסערען אין דעם יאהר אונ־זער נאציאנאל פאנד.

דער אנציאנאל פאנד איז דער כח, די ארגאניזאציע איז די מאכט, וואס זארגט פאר'ן אויסקויף פון לאנד פון ארץ ישראל, אום עס זאל געהערען דעם אידי־שען פאלק.

עס איז ניט פאראן קיין שעהנערע זאך, וואס א איד קען טאן היינטיגע ציי־טען פאר זיין פאלק ווי אויסלייזען דאס לאנד פון זיינע אבות און עס אומקעהרען צוריק צו די אידען.

דער איד וואס טוט דאס הערט דעם קול פון דער ערד וואס רופט פאר אויס־לייזונג און הערט אויך דעם צער פון אי־דישען פאלק וואס זוכט אן איינגען ווינ־קעל אין דער גאנצער וועלט פאר זיך אליין.

גרויסע סומען פאר'ן נאציאנאל פאנד אום פורים, וועלען זיין די בלעטער פון א "מעמאראנדום" צו פאספילד. דאס וועט זיין דער בעסטער ענטפער פון אידישען פאלק אויף זיינע אנטיסעמיטישע פלענער.

זאל פורים זיין דער גרויסער טאג.

נודניסעס

(פארזעצונג פון פיידזש 5)

— אזוי נאר! געלט ווילט איר, פאר־וואס קומט אייך געלט?!

— ווייל אן אדווערטייזמענט קאסט געלט, מיסטער־לעבען.

— וואסי, וואס איז אייך דער חילוק צי איר שרייבט אן דעם אדווערטייזמענט, אדער אן אנדער זאך? — ווייל וויסען דעו איך. אבער איך האב שוין פארלוירען דעם געדולד און ארונטערגעהאקט דעם רעסי־ווער.

* * *

יאנואר, 21, 1931.

— סעי מיסטער רעדאקטאר, פאר־וואס האט איר עפעס ניט אריינגעשטעלט אין פייפער, אז מען האט געכאפט אונזער גבאי מיט אן אשת־איש.

— ווער איז דען אייער גבאי?

— מיסטער קלופקע, פון דער רודפי נשים שוהל.

— מיט וועמענס ווייבעל האט מען אים געכאפט, ר' איד?

— טאקע מיט מיינער...

— וואס־זשע ווילט איהר זאל דער רעדאקטאר טאן?

— גארניט. איך וויל נאר איר זאלט וויסען.

— א שעהנעם דאנק אייך, ר' איד!

— צום געזונט אייך.

— א גוטען.

— נאך א בעסערען...

* * *

נאך נאטיצען פון מיין טאג־בוך וועל איך איבערגעבען ביי א צווייטער געלע־גענהייט, דערווייל האט מיר א "גוד־באי"!